

Förord.

När jag första gången blef fri att jag själf
åtminstone delvis skulle bestämma öfver mitt öde,
stod jag där som handfallen, ty allt var mörker
omkring mig, jag visste ej hvart jag skulle vända mig.
^{D. v. s. kyrkans lära}
Religionen upplyste mig alls inte. Jag hade kallat
den för det högsta, och nu kunde den icke svara
på den nödvändigaste och närmaste frågan: "hvad
är lifvet?" Min tillit försvagades. Jag började be-
triffla att kyrkans lära var sanningen. Men jag gjor-
de ej som många göra. Jag kastade icke allt öfverbord
och följde mina medmänniskors exempel. Jag ville först
veta om de ägde sanningen och om jag gjorde rätt i att
handla som de eller om det skulle finnas något högre.
Därför sade jag både högt och — hvad som var viktigare —
i mitt hjerta: "innan jag vet hvad lifvet är och hvarför jag
skall handla på ett visst sätt, företager jag mig intet."

Jag dör hellre än jag hycklar med mitt samvete. "Och man sa:
de att jag var öfvermodig och skulle få mitt straff.

Då kom teosofin. Jag läste helt litet, men jag blef genast öf-
vertygad. Jag kände igen min egen tankar. Så har jag också alltid
trött!... Och jag lämnade allt och studerade endast teosofi.
Ju mera jag läste, dess mera övertygad blef jag och på samma gång
dess mera tröflande! Ja, när jag fick klara för mig hvilka under-
ben, otroliga sannheter teosofin uppenbarade, då tystes jag och
då förfämdes jag. Man förfäras öfver solens glans, så att man
bortvänder sina ögon. Men hvad vore vi utan solen? Skulle jag tro
detta? Men då var ju hela lifvet en härlig bön, en oafbruten gud-
tjänst, i stället för detta släpande, detta bräddhände omkring mig!
Mitt hjerta jublade.

Så var det med oss som om den gamla tron skulle upprent sig i
hela sin styrka, och en fruktausvärd Fred uppstod mellan den och
den nya. Jag anfäktades på tusen sätt. Den ena dagen läste jag att teo-
sofin var snickersnack, ett härifrån och därifrån hopslappadt system, den an-
dra hörde jag kyrkan och prästerskapet fortala och hänsa... O, dessa Tider, de
kostade mig många själshord och många tårar... Men det började
omaningarna lyfta. ^(Min innerliga fräls, min passionerade bönes) Studiet af Jakob Böhme, Tolstoi och Roudzi-
nefski övertygade mig. Nu är jag lycklig.

Jag st. något annan skola och på samma gång
alltids i studier. Detta skedde genom följande
omständigheter.
Jag hade en bror, liksom jag själv och min syster
som förhindrades att besöka skolan. Efter min brors
dödsfall, var jag därför långt efter skolan. Detta
skedde dock liksom på sig och som en följd af andra
omständigheter. 1. Min bror hade en

Jag var mycket religiös, när jag slutade skolan. Det
vill säga: jag var icke en hvardaglig, respektabel, kyrko-
gångande kristen, såsom man ju ej håller kan fördrå det
af en yngling som knappt trampat ut barnskolan - nej,
hvad jag menar, är att jag hade ett verkligt inneboen-
de behof af religion, af att sluta mig till ett högre,
osynligt väsen. Och detta var helt naturligt, då jag släp-
pats tankande och inåtrvänd. Icke så att jag som barn
skulle grubblat öfver religiösa (i betydelsen af metafysiska)
spörsmål. Långt därifrån. Men som jag till följd af min
kroppskonstitution icke i samma grad som andra barn
varit i behof af buttersamma och glädtefulla lekar,
hade jag tidigt vant mig vid stillsamma tändarna, och
det dröjde icke länge, innan jag upptäckte, det min häg

låg åt något ännu stultare — och på samma gång allvarsammare: studier. Detta skedde genom följande händelse.

Jag hade en längre tid varit sjuk och under denna tid varit förhindrad att besöka skolan. Efter mitt tillfrisknande var jag därför långt efter kamraterna i ^{kunskaper} ~~alla ämnen~~. Det gick dock lätt för sig att hinna upp dem i alla andra ämnen utom matematiken; här trådade jag undervisning, och jag erhöi den af min far. För denna sysselsättning utaf de vanliga läroverna fattades jag emellertid af en mycket djupt intresse, och då min far icke förmådde att villfara mina entusiastiska böner att få lära "mera" och slutet "mera", var jag inom kort i min tur långt fram, om min kamrater, så att medan de ännu kämpade med den vanliga porttälningens svårigheter, hade jag redan genomgått bråk, kedjeräkning och enkel regel de tre. Och dessa tidiga öfringar voro en ypperlig tankegymnastik. De bildade en början till ett nytt lif. Sen dess blef min högsta passion den att inhämta kunskaper.

Det andra studiemråde, inom hvilket jag knöt sig med ännu större iver, bildade ~~de~~ ~~matematiska~~ språken. Jag var då nio år, och vickelsen gafs af latin, som vi just

toogs itu med på första klassen i normallyceum. Bland min fars böcker fanns en särdeles treflig, "praktisk lärobok i första språket", som jag förr sett min mor bläddra i. Den erinrade jag mig nu och sökte upp det gamla exemplaret med de gulnade bladen, som oaktad sin ålder var ännu att bli mitt dagliga sällskap. Mycket ledning var mig ej nödig för att sätta mig in i uttalet och grammatiken; en märkvärdig intuition var mig till den bästa hjälp härvidlag. Jag nästan gissade mig till hela saken.

Mitt enda nöje var emellertid icke att samla kunskaper. På samma sätt som jag varit högligen road af att själv konstruera matematiska problem och försöka lösa dem, på samma sätt tyckte jag också om att "uppfinna nya språk", skrifa vidlyftiga språkläror, ordböcker m. m., äfvensom att öfversätta hvarjehanda till dess språk. Jag ler ännu, när jag minnes, hur jag stod i detta viktiga värf af mina lifliga yngre syskon förtrötad tog mitt parti, J.V.S. min papper och böcker, och marscherade af till de tvänne ogifte bruderna, hvilkas hus alltid varit ett andra hem för oss; hur jag där helt nonchalant slog mig ner i balongen och förklarade, att jag ville vara ensam, ^{hvarjehanda} bredde jag ut min manuskript på bordet och fortalte i lugn min öfversättning af — första Mosebok! Detta aut till stor

förlustelse för tanterna, hvilka då och då tillade in för att språket
mer afpröfades med någon betydelsefulla „hem“ — salunda med ena
gjorda till ovälkomna gäster i sin egen salong! ... Ja, man är ty-
rann, när man är barn och isynnerhet när man därtill är lärd.
Jag hämnades för min syster hennes upptåg genom att tvinga henne
att konjugera „clamo, clamas“ — min brot var för liten, att nemesis
i denna form kunnat nå honom ur min hand.

Nära förbunden med språket är litteraturen. I den ofran-
nämnda franska läroboken finnes många berättelser i klassisk stil,
och de väckte min hjärt för annan läsning än den konventio-
nella sagoboken. De första arbeten jag tilläts läsa voro „Fänrik
Halls Sägner“ och „Anna Hardenberg eller Kungens ungdomskar-
lek.“ I synnerhet den senare boken föll mig i smaken — hur
många tårar utgjöt icke den knappt tio-årige gossen öfver
den sköna Annas sorgliga historia! — och därmed var jag
döpt till romanläsare. Marryat, Walter Scott, Magne Reid, To-
peliuss m. fl. voro namnen för de författare, hvilkas verk sluk-
kades. En ny värld öppnade sig för mina blickar, en värld
full af solskin, fågelräng och kärlek... och jag miste där-
på, att huru mycket än mängen fassar för att sätta en
„kärlekshistoria“ i handen på ett barn, valda romaner långt
bättre odla ~~den~~ den unga själen än t. ex. söndagspredikningar

ur barnposterna och vissa folksagor...

Så lunda förflyt tiden liksom i en angenäm dröm, delad mellan skolans och hemmets studier. Dock må man ej för-
ställa sig att jag liksom en professor skulle gräft in mig bland
mina böcker. Nej, äfven lättare sysselsättningar förekommo: att
om sommarn springa omkring i skog och mark och om vintern skur-
ra backe voro omhuldade tidfördrif, ehuru de upptogs blott
en del af tiden. Äfven mitt fysiska tillstånd förbättrades mär-
bart (jag var nämligen som „liten“ högst spiklig och svag). Tack
vare vana att stiga upp kl. 5 om morgnen — äfven vinter-
tid — och tack vare de råd att flitigt gymnastisera jag erhö-
af en omtyckt lärare, vann jag småningom en ~~att~~ stark-
are kroppskonstitution och en stadig hälsa.

2.

Min afsikt med denna uppgift är att visa huru tanke-
förmågan utvecklades: matematiken lärde mig att tänka logiskt,
skönlitteraturen höll fantasin och känslorna vakna — det första
blef mer och mer skolans uppgift, det senare däremot var helt
och hållet hemmets förtjänst.

Flora och en inser, hurudan ett dylikt barns ställning
till religionen skulle vara. Jag pinades af att åhörn en för-

dikau som jag icke begrep, men jag väjar påstå, att jag vinn-
 lade mig om att handla rätt, ty mina begrepp om godt och
 ondt voro naturligtvis ganska försigkomna. I själva verket
 bad jag varje afton och morgon till Gud, att „Han skulle göra
 mig god och snäll och värdig pappa och alla människor och
 att Han skulle bevara alla människor och hela världen ifrån
 allt ondt” — ty i min oskuld trodde jag, att „alla människor”
 voro änglar af dygd och sanning, medan jag sträkte å min
 sida var medveten af så många synder! ... Att icke reli-
 giönsundervisningen i skolan gaf mig bättre upplysning berod
 de helt enkelt därpå, att dess läror gingo in genom det ena
 örat och ut genom det andra. Religionen var det enda ämne
 jag hatade — och detta af allt hjerta! Den tolfårige gossen
 behöfde icke en massa dumma historier för att förstå Gud.
 Han såg Gud öfverallt — i blomman, i solen, i sin fars små-
 leende, i romanerna, i sina målningar, i musiken. Han var
 påtåligt från topp till tå. Själva lifet var för honom reli-
 gion.

Men — huru grumlades icke dessa rena begrepp af dog-
 matiska fjöriska röra! Ytterst mottagligt som jag var för men-
 tala intryck verkade den ^{en exendomy} ~~detta~~ förändring af sinnslag.
 Jag märkte med ens, att jag distills varit bedring, och som det

icke alls tyfste min fantasi att hamna i helvetet, beslöt jag blifva en troende kristen. Jag var då betton år. Jag assimilerade med min förnuft, som i själva verket icke var motsträfvigt, dogmen om en Freenig Gud, om Guds människoblivande och om betydelsen af Jesu död på korset. Det som verkligen var motbjudande för min känsla var dogmen om människans ohjälpliga syndfullhet — men blott i första början! Snart vände sig mig vid denna föreställning, ja, jag njöt af den. Nu men behöfde jag ej motstå mina onda böjelser — jag kunde det ju icke! Jag syndade och bad om förlåtelse, hvar gång lycklig i medvetandet af att hafva ett hållet densamma... Med ett ord: jag började förstå, hvad lidelser ville säga. Och jag ville veta, hvori världens ondska bestod, och jag sökte upplysning i en viss slags litteratur, som jag läste i hemlighet...

Dock — jag blef räddad. En häftig, romantisk vänskap — jag ville nästan säga kärlek — för en yngling af min egen ålder blef ~~den som~~ ^{hans} som drog mig upp ur ~~den~~ ^{den} dy, i hvilken jag var nära att sjunka... O, dessa tider af en första hängifvenhet, då den knappande spålen blår ut i blom och bärdar sig i de osjälfriska känslornas rena solljus! Hon har förut, den biltroga, hvad hon omedvetet sökte och längtade

de efter - ett andra jag, en själ att älska och att förtro sig åt... Dyrbart är ditt minne, oförgätligen sommar.

3.

Utan kärlek ingen utveckling i ungdomen.

Nu vände åter alla älskade föresatser, alla höga känslor, men med mångdubbel styrka och i ett alldeles nytt ljus. Nu förstod jag deras innebörd, nu voro de fulla af lif och verklighet. Min syn på tingens vidgades ofantligt, min förra trångbröstad uppfattning af kristendomen vek undan som genom ett trollslag och jag uppfattade med ens hela det sublima i detta samma dogmet som jag nyss tolkat så afrikt... Ja, Gud var kärleken! Af kärlek hade Han skapat världen, men världen föll, och i sin outhärliga kärlek hade Han återlöst sitt eget barn, sin älskeling. Ja älskade Gud världen att Han utgaf sin ende son, på det att han och en som troas icke måtte förgås utan få evinnerligt lif. Jag kunde känna det där, och det fyllde mitt hjärta med en namnlös fröjd att vara en sådan Guds afbild... Ja, Gud var vorden kött och Han, Kristus Jesus, hade dött korsets martyrdöd för mig, just för mig, för att frälsta mig ur synd och nöd. Kunde jag annat än tro och älska

och tillbedja? Hvad behöfdes förnuft i en religion, där
allt upplöstes sig i känsla?

Men som jag icke kände mig nog stark i min tro,
bad jag ofta ur djupet af min själ: „styrk ^(gode Jesus) mig och låt
mig alltid tro - låt mig alltid tro!“...

Idealist, optimist och religiös svärmare af bästa sort!
- Så togs lysan. Till min stora tillfredsställelse blef icke den
sedvanliga kollationen af, ty vi voro blott fyra kamrater som
i det stora tilloppet af studentkandidater fått plats i den första
gruppen. Jag hyste nämligen en djup motvilja mot „glada
sällskap“, och man hade sagt mig, att jag vore en krukka ifall
jag utlullede...

En sommar af frihet, polsi och smått filosoferande, och
så om hösten in till universitetet.